

J. SCHRÖDER

Geestelijke begeleiding als kerkelijke bemiddeling. Enkele kantlijnen

Volgens internet gaat het bij coaching om een containerbegrip met een lange traditie. Coaching is populair en schijnt etymologisch samen te hangen met het Franse ‘coche’ en met ons woord ‘koets’, de wagen waarin men een gewaardeerde persoon verplaatst naar de plek waar hij of zij wil zijn. Het heeft van doen met ‘samen een mentale reis maken’; het gaat altijd om ‘iemand die je geestelijk ondersteunt’, zo kan men her en der lezen, zowel inhoudelijk als procesmatig. In Nederlandse media hoort men regelmatig als commercial ‘De Baak is er voor iedereen’, waarin men wordt uitgenodigd zich verder te oriënteren in een divers aanbod voor persoonlijke coaching – de Engelse term begint steeds meer ingeburgerd te raken. Coaching blijkt een zeer breed gebied te omvatten variërend van persoonlijke wellness tot efficiënt bedrijfswerk en van therapeutisch begeleiding tot de onderscheiding van iemands toekomst in het kader van ‘de wil van God’.

Coaching zit in de lift

De vraag op dit terrein blijkt sterk te zijn toegenomen. Dit heeft waarschijnlijk te maken met de heersende onzekerheid omtrent algemeen erkende normen en de huidige sterke individualisering, met vragen als: wie ben ik? Wat zijn mijn capaciteiten? Wat moet ik doen om een bevredigende toekomst te hebben? Dit betreft ons beroep, ons werk maar ook onze partnerkeuze en het kiezen van onze levensbeschouwing; dat laatste heel in het bijzonder wanneer men daar zijn of haar leven aan wil verbinden en er sprake kan zijn wat onze katholieke traditie ‘roeping’ noemt. Vanuit die traditie komt daarbij het woord ‘onderscheiding’ om de hoek kijken, dat in de regel ignatiaans geïnspireerd is.

Meer dan ooit blijkt er behoefte te zijn aan bevestiging van buitenaf, dat wil zeggen door andere mensen. Vaak ook raakt men vermoeid van de keuzes die men telkens opnieuw weer moet maken – beroep en partnerschap zijn steeds vaker slechts voor enkele jaren en niet meer voor

het hele leven, zoals vroeger; met als gevolg: stress, melancholie, acedia, lusteloosheid en een onderliggende vraag naar zingeving, welke alles op het bordje legt van het individu, zodat men uiteindelijk steeds weer ‘aan zijn lot overgelaten’ is.

Christelijk geloof daarentegen is geen vlucht en vaak is er ook daar sprake van een voortdurende en vermoeiende zoektocht, die evenwel uiteindelijk zal leiden tot een vertrouwvolle geloofsovergave. In dit laatste geval is er sprake van een ander mensbeeld en wordt het leven ervaren als een taak of – vaak zelfs als een roeping¹. Geen wonder dat een instantie als het Nijmeegse Titus Brandsma Instituut op dit terrein een breed cursusaanbod heeft.

Omschrijving van geestelijke begeleiding

Een van de eerste vragen vandaag luidt heel vaak: ‘wat vind ik leuk?’ waarbij dit laatste specifiek Nederlandse woord moeilijk precies vertaalbaar is. Fijn, goed gevoel, klinkt nogal soft en neemt ons mee naar het gelukstijdschrift ‘Happinez’ dat zegt ons op het spoor te brengen van ‘spiritualiteit’, wat vandaag bij uitstek een containerbegrip mag heten. Tot diep in de vorige eeuw zouden velen hebben gezegd dat ons leven gericht moet zijn op ‘de weg der volmaaktheid’, maar vandaag klinkt dat erg wereldvreemd en bovendien nogal moraliserend. Harmonisch mens-zijn in christelijke zin vraagt om een balans tussen verstand, gevoel en wil. De *Catechismus van de katholieke Kerk* zegt: “Het verlangen naar geluk is van goddelijke oorsprong; God heeft het in het hart van de mens gelegd om het mensenhart naar zich toe te trekken, want Hij is de enige die in staat is om het te vervullen” (CKK 1718, vgl. 27). Dit uit zich in bewogenheid, in innerlijke beweging c.q. Gods-ervaring. Waarschijnlijk kan dit het beste worden weergegeven door het fundamentele woord *verlangen*. Geen wonder dat in de geschriften van de jongste vrouwelijke kerklerares Theresia van Lisieux deze term een essentiële rol blijkt te spelen². Dit verlangen en onze ervaring met God vragen er om erkend, gethematiseerd,

1 Voor deze alinea heb ik me laten leiden door de volgende publicaties: Romano Guardini, *Over de melancholie*, in ‘Peilingen van christelijk denken’, Lannoo, Tiel 1965, p. 597-632 (als afzonderlijke uitgave beschikbaar, Ten Have, Baarn, 2001); Alexandra Puppincq Bortoli, *Le mal à l'âme – de la mélancolie à la joie*, Cerf, Parijs, 2021 [voor wie Frans leest: zeer toegankelijk en concreet, vanuit christelijke achtergrond, evenals haar site]; Benoît-Dominique de la Soujeole OP, *Éléments pour une spiritualité de l'Église*, Parole et Silence, Parijs, 2006, vooral p. 81-83

2 Jean Lafrance, *Un chemin de confiance – Thérèse de Lisieux*, Médiaspaul, Parijs, 1997 dat een onderzoek is naar het veelvuldig gebruik bij Theresia van de term ‘désir’.

getoetst en uitgezuiverd te worden. Dit brengt ons op het terrein van de geestelijke begeleiding.

De katholieke traditie kent van oudsher de *geestelijk directeur* of te wel de *spiritueel* die in vele kerkelijke instellingen de taak had en heeft om – onderscheiden van de organisatorische leiding – (vooral jonge) mensen in opleiding nabij te zijn en te volgen in hun persoonlijke geestelijke en morele ontwikkeling³. In hun inmiddels klassieke handboek (zie onder) zeggen de Amerikaanse jezuïeten Barry en Connolly dat christelijke geestelijke begeleiding erop gericht is iemand aandachtig en gevoelig te maken voor God, zoals Deze persoonlijk tot hem of haar spreekt, om Hem zelf antwoord te kunnen geven, te leren groeien in intimiteit met God en om zo de consequenties van deze relatie in het eigen leven waar te maken. Het gaat daarbij om de *ervaring* met God, niet om een idee. Deze ervaring is volgens genoemde auteurs nooit een geïsoleerde gebeurtenis, maar de uiting van een persoonlijke en blijvende verbondenheid tussen God en deze unieke mens.

Geestelijke begeleiding heeft altijd vijf polen: 1. Hij of zij die om begeleiding vraagt en eigen ervaringen en een persoonlijke historie heeft. 2. De persoon van de begeleider, een man of vrouw met een eigen geschiedenis, competenties en zwakheden. 3. De inhoud van de begeleiding met als doelstelling: hoe ga ik verder in mijn christelijk leven en/of: welke (levens)keuze zal ik maken voor mijn toekomst? 4. De ('kleur' van de) relatie tussen beide betrokkenen: man of vrouw, leeftijd(verschil), gezagsverhouding, professionaliteit etc. 5. De context, d.w.z. de omstandigheden en ervaringen van ieder van beiden. Het is wenselijk dat alle betrokkenen zich van deze componenten duidelijk bewust zijn en die in het gesprek durven blijven betrekken.

Pastoraat en/of zielzorg?

Uitgaande van Jezus voorbeeld richt het katholieke pastoraat zich op 'de hele mens', met lichaam en geest – zie verderop –, maar de zojuist genoemde *ervaring* met God is meer dan een voorbijgaande opwelling of een toevallige emotie. In het geding is allereerst het meest fundamentele persoonsbeginsel, waardoor een mens zich op unieke wijze met God verbonden weet en waarvoor volgens katholieke traditie, zonder in dualisme

³ Voor de historische ontwikkeling zie 'Direction spirituelle' in *Dictionnaire de Spiritualité*, tome III, kol. 1002-1214, Parijs 1957; 'Père spirituel' in *Dictionnaire de la vie spirituelle*, Cerf, Parijs, 1987.

te vervallen, de term *ziel* het meest geëigend lijkt te zijn (CKK 362-367). Daarom lijkt het wenselijk om het woord 'zielzorg' zijn plaats te laten behouden. In zijn boekje *Zorg om de ziel*, met veel praktische en korte aanwijzingen, dat enigszins onderschat lijkt te zijn, wordt de term door karmeliet Wilfried Stinissen (+2013) op zeer verantwoorde wijze gehanteerd.

De eerdergenoemde 'ervaring met God' heeft kerkelijk gezien onze prioriteit en daarom is onze focus gericht op de ziel, ook al viseren wij uiteraard het geluk van de mens als totale persoon. De onlangs overleden ervaren begeleider pater Piet van Breemen SJ maakt in zijn internationaal bekende boek *Kostbaar in Zijn ogen*⁴ een wezenlijk onderscheid tussen 'Geloofsbenadering' (GB) en 'Morele benadering' (MB), welk hierop is gericht. Hij geeft daarover achterin een gedetailleerd schematisch overzicht, waarvan hier enkele voorbeelden volgen:

GB De kostbaarste waarde is Gods liefde voor mij zoals ik ben en voor mijn naaste.

MB Het belangrijkste is mijn liefde voor God en voor mijn naaste.

GB God is Iemand die als de Allerbelangrijkste wordt beleefd.

MB God als Persoon die liefheeft, staat wat aan de rand van de bestaanservaring.

GB Geloof bestaat op de eerste plaats in een liefdesverhouding met God – Vader, Zoon en heilige Geest. Die persoonlijke relatie blijkt vruchtbaar in onze wijze van omgaan met mensen, situaties en dingen: aan de vruchten kent men de boom.

MB Geloof is vooral een levensbeschouwing die voert tot toewijding, edelmoedigheid en inzet. Deze levensinstelling maakt mensen tot fijne, nobele mensen. Er is dikwijls meer aandacht voor de vruchten dan voor de boom.

GB Zonde is: me niet door God laten beminnen; mezelf afschermen voor zijn liefde – meestal door te veel op te gaan in dingen of mensen; proberen mijn geluk zelf te maken zonder het van God te ontvangen.

MB Zonde is: een poging om op een ongeoorloofde manier een leegte in mijn leven op te vullen; een overtreding van wetten en voorschriften;

4 Piet van Breemen, *Kostbaar in Zijn ogen*, Lannoo, Tielt, 1981, pp. 176-179.

een bewust tekort schieten in mijn plichten; een gebrek aan liefde voor God, waardoor God wellicht ook minder van mij houdt.

GB Biechten vindt zijn hoogtepunt in de vreugde die de Vader vervult wanneer Hij mij weer opneemt na mijn afdwalingen.

MB Biechten is vooral gericht op mijn zonden die ik nauwgezet moet belijden en op mijn berouw over die zonden.

GB Bidden betekent: me door God laten beminnen, a.h.w. zonnebaden in Gods liefde.

MB Bidden betekent: mediteren over het Woord van God en vragen om zijn genade en hulp.

GB (Kort samengevat) Het is Gods liefde voor mij zoals ik ben, die me heel en heilig maakt. De nadruk ligt op God, die ik wil dienen.

MB (Kort samengevat) Het is mijn liefde voor God die mij heel en heilig maakt. De nadruk ligt op mijzelf, op mijn dienst aan God.

*Psychologie of spiritualiteit?*⁵

De psycholoog tracht de innerlijke mechanismen van de mens te doorgronden en de samenhang ervan te doorzien. Waar nodig probeert een psychiater om bij ernstige verwondingen op helende wijze hulp te bieden. Dat alles vraagt om vakbekwaamheid, waarover een geestelijk begeleider niet automatisch beschikt, hoewel enige kennis op dit terrein van groot nut kan zijn. Soms dient – op advies van de geestelijke begeleider – niet geaarzeld te worden om professionele hulp in te roepen. Enige kritische zin is daarbij, zeker tegenwoordig, vereist. Indien de deskundige christen is, zal hij weten dat echt geloof wezenlijk kan zijn voor onze persoonlijke uitgroei, maar ook dat de kern ervan grotendeels in een andere laag van ons bestaan gelegen is. De spirituele begeleider, de priester die met de pastorant op weg is, dient de benadering van de professional enigszins te doorgronden; hij zal mee bezien welke consequenties dit psychisch proces heeft voor de relatie van deze unieke mens met God in gebed, in het hanteren van waarden en bij het nemen van beslissingen.

⁵ Deels ontleend aan: Joris Schröder, *Heil en geluk – christelijke spiritualiteit in theorie en praktijk*, Oegstgeest, 2000, pp. 96-97; voor een nogal technische en actuele benadering: Roger Dawson, *Innerlijke bewegingen en hun psychologisch basis* in: *Cardoner – tijdschrift voor ignatiaanse spiritualiteit*, 2021/3, pp. 10-17.

De 'werkvelden' dienen helder onderscheiden te zijn, doch ze raken elkaar vaak. Dat geldt met name wanneer morele waarden in het geding zijn. Blijven we pogen om dit huwelijksleven te continueren? Is masturbatie een gezond alternatief of een doorgangsfase in onze affectieve groei (de Kerk is hierover genuanceerd vgl. CKK 2352). Beschouwen we dit plan als een vlucht, als een verantwoord toekomstproject of juist als een roeping in de zin van de Kerk? Is er sprake van echte devotie of religieuze dwangmatigheid? In feite gaat het steeds om de gezondheid van de totale menselijke persoon.

Elementen voor een spiritueel profiel

Om iemand op verantwoorde wijze te kunnen begeleiden op zijn levensweg met God is het van belang om kennis te nemen van zijn (spirituele) levensbiografie, d.w.z. feiten, gebeurtenissen die – soms heel indirect – van belang kunnen zijn voor de ontwikkeling van onze persoon, meer in het bijzonder als gelovige d.w.z. in onze relatie met God en de verbondenheid met Zijn Kerk. Je kunt iemand die laten opschrijven, wat als voordeel heeft dat men de begeleide dwingt tot de nodige zelfreflectie, maar het is in ieder geval wenselijk om die informatie (nadien) met elkaar te bespreken.

Enkele suggesties:

- Biografische elementen
- Perioden, gebeurtenissen, personen, plaatsen, omstandigheden die bepalend zijn (geweest) en die ik me herinner omdat ze mogelijk ook vandaag in hun betekenis nog van belang voor me zijn.
- De inbreng en betekenis van het geloof daarin: God, Jezus Christus, kerkelijke betrokkenheid – personen, plaatsen, ontmoetingen. Geef daarbij aan wat je in deze mooi vindt, wat je dankbaar stemt; wat je moeilijk vindt, wat jouw weerstand oproept.
- Hoe is jouw emotionele balans? Wat betekenen relaties en vriendschap in je leven?
- Welke plaats heeft jouw beleving van je seksualiteit daarin?
- In hoeverre en waarom zit het christelijk geloof vooral aan de rand van je leven of is het alles bepalend?
- Is er sprake van een taak, een opdracht of levensroeping en wat betekent dit voor jou?

- Geef aandacht aan je relaties, vroeger of thans nog, of het ontbreken daarvan voor jouw levensgeluk; in welke mate speelt je geloof daarbij een rol?
- Studie en beroep: waarom (on)voldaanheid? Welk van jouw talenten blijft onbenut?
- Hoe is je betrokkenheid bij onze maatschappij, sociaal en eventueel politiek in onze samenleving?
- Welk belang hecht je aan kennis en vorming op het gebied van geloof en levensbeschouwing?
- Wat is de betekenis van goed en kwaad in je leven? Wat is je ervaring met de biecht?
- Leidt jouw relatie met God en/of Jezus Christus tot een bewuste gebedsverbondenheid? Hebben sacramenten een plaats in jouw leven?
- Met wie en in welke omstandigheden spreek je nu en dan over geloof en levensbeschouwing?

Helderheid gevraagd⁶

Wanneer, na enig oriënterend contact, de relatie met een begeleider ‘klikt’ en een meer langdurig karakter lijkt te krijgen, is het in de regel wenselijk om duidelijke afspraken met elkaar te maken:

- Hoe vaak en wanneer ontmoeten wij elkaar? Wordt dit een kortstondig contact b.v. om (meer) helderheid te krijgen over mijn levensweg c.q. roeping of is het de bedoeling om gedurende een langere periode te blijven toetsen hoe iemand gestalte geeft aan zijn relatie met God en zijn gebedsleven.
- De begeleider moet kunnen luisteren, soms ‘luisteren achter de woorden’. Emotionele nabijheid is onmisbaar, zonder al te joviaal of familiair te zijn. Soms geeft dat enige spanning, zoals wanneer je wel of niet kunt tutoyeren, iets wat waarschijnlijk aan mode en cultuur onderhevig is.
- Tenzij incidenteel anders is afgesproken zal het contact volledig vertrouwelijk zijn; de begeleider bespreekt niets uit het begeleidingscontact met derden (ouders, partner, overste, seminarie-rector etc.).

⁶ Voor deze paragraaf heb ik mij sterk laten inspireren door publicaties van Jean Laplace SJ (1911-2006), een jezuïet met decennialange ervaring op dit terrein en naar wie in het literatuurlijstje wordt verwezen.

- Centraal is het Woord van God en de traditie van de katholieke Kerk, steeds met openheid voor de individuele geschiedenis en ervaring van de pastoraal. De eerste focus is daarom onze gebedsrelatie.
- Beslissingen komen toe aan de persoon die begeleid wordt en nooit aan de begeleider, die slechts suggesties kan doen. Centraal staat de werking van de heilige Geest en de vrijheid van de unieke persoon als scheepsel Gods en zijn diepere verlangens, opdat men meer ‘kind van God’ (Joh. 1,12) zal worden.
- Geduld en trouw zijn wezenlijke kwaliteiten in een christelijke begeleidingsrelatie.

Bronnen van leven

Enkele decennia geleden heb ik, op suggestie van de Vlaamse karmeliet Guido Stinissen, een retraite gemaakt – samen met een grote groep anderen – bij de toentertijd tamelijk bekende priester Jean Lafrance (1931-1991), die auteur is van een tiental boeken, voor het merendeel in het Nederlands vertaald (uitgeverij *Carmelitana*, Gent). Uit een van zijn eerste en meest bekende bundels *Bidt tot uw Vader in het verborgene*⁷ heb ik de eerste jaren nadien bijna wekelijks enkele bladzijden ter hand genomen, zodat zijn nogal karmelitaans en monastiek geïnspireerde spiritualiteit mij steeds meer vertrouwd werd. Ik maakte daar toen ook aantekeningen over, sprak erover met anderen en benutte die vaak in lessen en verkondiging, soms zonder dat ik mij daarvan bewust was. Langere tijd eenzelfde ‘basisboek’ gebruiken, dat geenszins specialistisch is en dat ons verbindt met het brede fundament van onze christelijke en kerkelijk spiritualiteit – en onze reflecties daarover bespreken met onze geestelijke begeleider –, kan een belangrijke hulp zijn voor onze spirituele verankering, zo is mijn ervaring. Dat is ook mogelijk met een boek als *De Heer* van Romano Guardini, dat naar mijn aanvoelen nog niet aan actualiteit heeft ingeboet, omdat het theologisch verantwoord is – er loopt een zaligverklaringsproces voor hem – en omdat het de psychologische ontwikkeling van de mens serieus neemt. Zoiets geldt op andere gronden misschien ook voor een bundel als *Ademhaling van de ziel, oase van vrede. Catechesen over het gebed* van Joseph Ratzinger (Benedictus XVI)⁸. Natuurlijk spelen hierbij persoonlijke voorkeur en smaak een belangrijke rol. Op bescheiden wijze

7 Lannoo, Tielt, 1983.

8 De Boog/Betsaida, 2014.

zou het boek van Jacques Philippe, *Leren bidden om te leren beminnen*, die functie vandaag misschien ook kunnen uitoefenen⁹.

Christelijke gestalten, heiligen

Ook door de traditie gedragen boeken kunnen soms deze functie vervullen, al is daarbij de afstand in taalgebruik en denkwijze nogal – en soms te – groot. Ik denk aan de middeleeuwse *De navolging van Christus* of aan Franciscus van Sales' *Inleiding tot het devote leven*. Werken van autobiografische aard zoals de *Belijdenissen* van Augustinus, *Ik geloofde in Gods liefde – mijn leven* van Thérèse van Lisieux of het *Boek van mijn leven* van Teresa van Avila kunnen als zodanig functioneren. Het is niet verwonderlijk dat voor Edith Stein de lezing van dit laatste werk beslissend was om de stap te zetten naar het katholieke geloof en zich te gaan aanbieden voor de doop. Het gaat hier over boeken die ons een spiegel voorhouden, herkenning oproepen en verlangen wekken naar het hart van het katholieke geloof. Het betekent meestal ook een nadere kennismaking met grote christelijke gestalten, heiligen.

Het is niet toevallig dat Bernardus van Clairvaux in de 12^e eeuw schrijft: “De herinnering aan de heiligen doet in mij een groot *verlangen* ontbranden.” Vertrouwd raken met heiligen van wie wij de ‘ervaring’ herkennen, wier gebedsteksten wij hernemen, wier kernzinnen wij ons eigen maken, wier levensplaatsen – Assisi, Ars, Lisieux, Avila – we als pelgrims bezoeken en door wier geschiedenis we ons laten inspireren – soms stichters van grote spirituele tradities –, kunnen in de geestelijke begeleiding soms een belangrijke functie uitoefenen. Vooral bij een langlopende geestelijke begeleiding kan de vertrouwdheid met een grote christelijke gestalte een essentiële hulp zijn.

Pastoraat en spiritualiteit vandaag

Tot nog toe bleven de *Geestelijke Oefeningen* van Ignatius van Loyola uit het midden van de 16e eeuw ongenoemd. Zij liggen aan de basis van vele retraites en vormen van geestelijke begeleiding om mensen op gerichte wijze tot onderscheiding en – eventueel vernieuwde – levensbeslissingen te brengen en bieden daartoe aan wat men vandaag misschien een ‘for-

⁹ De Boog/Betsaida, 2021.

mat' zou noemen. De Vlaamse jezuïet Mark Rotsaert heeft Ignatius middels diverse uitgaven voor ons taalgebied toegankelijk gemaakt. Het in de literatuurlijst genoemde en gemakkelijk leesbare boek van Jos Moons SJ bouwt erop voort; het is nogal weinig normerend en niet helemaal duidelijk is wat de auteur bedoelt met zijn focus, door hem omschreven als 'affectieve orthodoxie'. Op een andere wijze, die ongetwijfeld bij velen herkenning wekt, wordt de ignatiaanse inspiratie toegankelijk gemaakt in de eveneens beneden geciteerde recente bundel van zijn ordegenoot Nikolaas Sintobin. Volgens dagblad *Trouw* een van de beste religieuze boeken van 2021; het is praktisch en zeer herkenbaar, al zou de christelijke verwijzing voor mij soms wat explicieter mogen zijn. In beide publicaties wordt op gerichte wijze gezocht naar 'de wil van God'.

Geestelijke begeleiding is in vele opzichten een soort zoektocht naar 'christendom op maat', om zo het evangelie van Jezus Christus en de rijke traditie van ons kerkelijk leven te integreren voor mensen die op heel bewuste wijze hun geloof willen beleven in onze gesecculariseerde samenleving – alleenstaand, gezin, beroep – of in het kader van een religieuze gemeenschap. De coach of begeleider is daarbij een unieke bemiddelaar. Het gaat steeds om het beantwoorden aan de wil van God in een concrete en actuele menselijke situatie.

De al wat oudere bundel van de gewezen generale overste van de paters trappisten, de Argentijn Bernardo Olivera (zie beneden) maakt ruimschoots gebruik van de menswetenschappen om de individuele gelovige of nog zoekende mens mee te nemen naar het aanschijn van God, om zo 'waarheid te spreken in liefde' (Ef. 4,15). Vier elementen blijken daarbij steeds van wezenlijk belang. 1. Onthalen, de ander welwillend tegemoet treden en hem aanvaarden zonder voorbehoud. Luistervaardigheid en begripsvermogen zijn hierbij van eminent belang. 2. Verhelderen. Soms betekent dit dat de begeleider in korte zinnen samenvat wat aan de orde kwam, zodat een situatie doorzichtig wordt gemaakt en levensvragen worden gereduceerd tot enkele praktische punten. 3. Confronteren. 'Jij zou die studie graag willen maken, maar je mist daartoe de vereiste vooropleiding. Is je wens dan wel reëel?' Ook een toetsing van een menselijk verlangen aan de traditie van onze Kerk is hierbij soms aan de orde. 4. Onderscheiden om zo tot een weloverwogen beslissing te komen: "Dan zijt ge in staat om uit te maken wat God van u wil, en wat goed is, zeer goed en volmaakt" (Rom. 12,2).

Tot besluit

Wat is heilzaam voor deze mens, gelukkig makend in de meest fundamentele zin, vanuit Gods liefde in Jezus Christus¹⁰? Mensen afhaken waar zij staan en onze katholieke eigenheid als een vrij en bevrijdend aanbod presenteren: dat dient steeds voorop te staan in ons pastoraat. Met oog voor de uniciteit van de persoon en met ruimte voor groei. In een sterk functionalistische samenleving mogen pastoraat en geestelijke begeleiding gekenmerkt worden door een ruime menselijke beschikbaarheid, zonder dat daarbij de spanning tussen afstand en nabijheid geheel mag worden opgeheven. Wel steeds bereid om aan de persoon bevestiging te bieden.

Kerkelijk gezien dienen wij ‘in medio Ecclesiae’ te staan en voor alles verankerd te zijn in de Heer. Geestelijke begeleiding in katholiek perspectief staat steeds in dienst van de menselijke waardigheid en is daarom altijd hoopvol (Hebr. 6,19).

Literatuur

Andriessen, Herman, *Oorspronkelijk bestaan – Geestelijke begeleiding in onze tijd*, G&S, Baarn, 1996

Barry, W.-Connolly, W., *The practice of Spiritual Direction*, Seabury Press, 1982 (hier is gebruik gemaakt van de Franse vertaling *La pratique de la direction spirituelle*, DDB, Paris, 1988)

Bots, Jan, en Piet Penning de Vries, *Geestelijke leiding – een werkboek*, Patmos, Amsterdam/Antwerpen, 1977

Bots, Jan (samenstelling), *Op het kompas van het geweten*, Colomba, Oegstgeest, 1991

Fentener van Vlissingen, Jan, *Het pad van de geestelijke begeleiding – van praatpaal tot waarborg*, Voorhoeve, Den Haag, 1980

Fernandez-Carvajal, Francisco, *Zin en praktijk van de Geestelijke Leiding*, De Boog, Utrecht, 2012

Jalics, Franz, *Jezus Christus als gids – Geestelijke begeleiding in het Evangelie*, Berne-Media, Carmelitana, 2019

¹⁰ Zie de eerdergenoemde tekst: CKK 1718 (vgl. 27): “Het verlangen naar geluk is van goddelijke oorsprong; God heeft het in het hart van de mens gelegd om het mensenhart naar zich toe te trekken, want Hij is de enige die in staat is om het te vervullen.”

- Knippenberg, Tjeu van, *Tussen naam en identiteit – Een model van geestelijke begeleiding*, Kok, Kampen, 1998
- Laplace, Jean, *La liberté dans l'Esprit – le guide spirituel*, Chalet, Parijs, 1996
- Louf, André, *De genade kan meer – Spiritualiteit van de geestelijke begeleiding*, Lannoo, Tielt, 2003
- Moons, Jos, *De kunst van geestelijke begeleiding – Een praktijkboek in ignatiaans perspectief*, Berne, Heeswijk, 2019
- Oliveira, Bernardo, *Licht op mijn pad – Over geestelijke begeleiding*, Altiora, Averbode, 2008
- Penning de Vries, Piet, *Ignatius en de onderscheiding der geesten*, Lannoo, Tielt, 1979
- Philippe, Jacques, *La paternité spirituelle du prêtre*, Editions des Béatitudes, 2021
- Sintobin, Nikolaas, *Vertrouw op je gevoel – keuzes leren maken met Ignatius van Loyola*, Kok-Utrecht, Lannoo-Tielt, 2021
- Stinissen, Wilfried, *Zorg om de ziel – over spirituele begeleiding*, Meinema Carmelitana, Gent 2002
- Sudbrack, Josef, *Gottes Geist ist konkret – Spiritualität im christlichen Kontext*, Echter, Würzburg, 1999

Mgr. drs. Joris Schröder studeerde in Straatsburg, Lyon en Nijmegen theologie, psychologie en catechetiek, alsmede geschiedenis. Was langdurig docent voortgezet onderwijs en schoolpastor, vicaris-generaal en tijdelijk plebaan van de kathedraal; als emeritus was hij spiritueel van het diocesaan seminarie; doceert daar kerkgeschiedenis; hij geeft bezinningsdagen en publiceert over spiritualiteit.